

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Матеріали Всеукраїнських науково-практичних конференцій
“Проблеми інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”*

м. Київ, МАУП, 20 травня 2006 р.,

*“Концептуальні засади формування стратегії
соціально-економічного розвитку України”*

м. Київ, МАУП, 25 жовтня 2006 р.

Київ 2007

ББК 65.9(4УКР)-1я43
С91

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Сучасні проблеми розвитку економіки України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Пробл. інтеграції економіки України в ЄС і вступ до СОТ”, м. Київ, МАУП, 20 трав. 2006 р., “Концепт. засади формування стратегії соц.-екон. розвитку України”, м. Київ, МАУП, 25 жовт. 2006 р. — К. : МАУП, 2007. — 340 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-757-0

Розглядаються проблеми розвитку України у зв'язку зі вступом до Світової організації торгівлі. Пропонуються шляхи реформування економіки країни в умовах ринку. Висвітлюються проблеми державного регулювання економіки.

Для науковців, освітян, менеджерів різних рівнів управління і для всіх, хто цікавиться проблемами менеджменту й розвитку управлінської думки в Україні.

ББК 65.9(4УКР)-1я43

ISBN 978-966-608-757-0

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2007

Семенюк Т. В.

*Глобалізація та інноваційна діяльність —
основна галузь соціологічного дослідження* 77

Дікарев О. І., Діденко А. О.

*Транскордонний простір у маркетингових стратегіях
виходу українських підприємств на зовнішні ринки* 87

Розділ II. ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКУ 117

Спаський Я. С., Фещенко О. М.

Дослідження розвитку сучасного підприємництва в Україні 118

Телендій А. А.

*Малий бізнес і підприємництво в ринкових
умовах господарювання* 122

Сметанский И. В.

*Системы электронных закупок — шаг
к развитию малого и среднего бизнеса* 129

Балак І. О.

Розвиток підприємництва у Волинській області 136

Берестецька Л. М.

Проблеми фінансування малого бізнесу в Україні 139

Коростелев В. А.

*Повышение индекса развития человека —
ключевое направление экономической
стратегии Украины* 145

Положай В. В.

*Екологічні проблеми соціально-економічного
розвитку України на сучасному етапі* 152

Кобржицький В. В.

*Актуальні проблеми державного корпоративного
управління в Україні* 158

Суріна О. В.

*Проблеми і перспективи розвитку системи
соціального страхування в Україні* 165

Балак І. О.

*Особливості розвитку підприємництва як складової
економічної системи Волинської області* 168

Щепкіна С. П.

*Проблеми забезпечення безпеки грального бізнесу
в Україні* 175

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Для державного регулювання, використання, охорони і відновлення природних ресурсів в Україні ухвалено ряд законів, розроблено й затверджено Національну програму екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води. В основу їх покладені вимоги екологічного нормативу. Виконано роботи з екологічної класифікації якості поверхневих вод, методів дослідження якості води, розроблені методи визначення екологічних витрат води. Однак досі не з'ясовано, як за теперішнього економічного стану з найменшими витратами стабілізувати, а згодом і поліпшити якість води, особливо питної, одержати чисті продукти харчування і в цілому покращити довкілля.

Лише видима невичерпність води на нашій планеті зумовила помилкову психологічну переконаність щодо її достатності. Ресурси поверхневих вод України незначні і в середній за водністю рік становлять близько 87 км³. За запасами доступних для використання водних ресурсів наша країна належить до малозабезпечених держав.

Усі заходи щодо поліпшення екологічного стану водних об'єктів, як і інших компонентів природного середовища, мають виконуватись за басейновим принципом на державному, регіональному, обласному чи районному рівнях залежно від розмірів басейну водного об'єкта. Для зменшення водоспоживання і забруднення водойм потрібно впроваджувати еколого-економічні методи управління водним господарством, а одержані кошти спрямовувати на відтворення природного екологічного стану водних джерел.

Слід змінити пріоритети й основні зусилля спрямувати на запобігання забруднення вод, а не на ліквідацію наслідків аварій.

Саме на цьому повинна ґрунтуватися вся екологічна політика щодо охорони вод і в цілому Природи.

При цьому зауважимо, що критична ситуація у водному господарстві є наслідком як нинішньої кризи, так і тієї водогосподарської політики в минулому, що ґрунтувалася на засадах екстенсивного, витратного водокористування, без урахування екологічних й економічних чинників. Обмеження фінансування водогосподарських і гідромеліоративних заходів ні соціально, ні економічно, ні екологічно не виправдане. Втрати суспільства від руйнування та деградації водогосподарсько-меліоративного потенціалу приблизно втричі перевищуватимуть обсяги витрат на підтримання цього потенціалу в належному техніко-економічному стані.

Зважаючи на викладене вище, а також спираючись на досвід розвинених країн, стверджуємо, що нині вкрай потрібні прямі державні інвестиції під національну програму розвитку водного господарства і гідромеліорації земель, а у зв'язку з цим необхідно сприяти залученню іноземних капіталів до фінансування водогосподарських і водоохоронних заходів.

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася впродовж тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного потенціалу України. Помітно відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в державі сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості. Наслідком невпинного прагнення розширення орних земель стало зникнення близько 3000 малих річок України, прискорення ерозії ґрунтів тощо.

Добре відомо, що економіці України притаманна висока питома вага ресурсно- та енергоємних технологій, впровадження та нарощування яких здійснювалося найдешевшим способом — без будівництва очисних споруд. Ці та інші чинники, зокрема низький рівень екологічної свідомості суспільства, призвели до значної деградації довкілля України, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, повітря і ґрунтів, нагромадження у дуже великій кількості шкідливих, у тому числі високотоксичних, відходів виробництва. Такі процеси тривали десятиріччями і призвели до різкого погіршення стану здоров'я людей,

зменшення народжуваності та збільшення смертності, а це серйозно загрожує вимиранням і біологічно-генетичною деградацією народу України.

Виходячи з цього зауважимо, що кожна свідома людина повинна обов'язково мати загальне уявлення про особливості сучасного екологічного стану, а також про основні напрями державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки. Екологізація економіки та свідомості суспільства не є абсолютно новою проблемою. Практичне відображення екологічності тісно пов'язано передусім з державним регулюванням процесів природокористування. Новим у цій проблемі є еквівалентність обміну між державою, природою та людиною, яка базується на законодавчих актах та організаційно-технічних рішеннях. Ця проблема на сучасному етапі є дуже гострою. Вона була сформована впродовж двох століть і нині вже набула свого критичного значення. Тому існує необхідність втручання держави у природно-екологічну сферу з метою досягнення збалансованого стану. Держава також повинна закласти основи глобального еколого-економічного партнерства між суб'єктами підприємництва, між іноземними партнерами, на рівні планетарного співробітництва заради виживання і подальшого розвитку України, а також всієї цивілізації.

Здійснювати ефективну політику невиснажливого розвитку в державі досить важко навіть за умов процвітаючої економіки. Тим складнішою ця проблема є в Україні, відновленій державі, яка переживає успадковану глибоку системну кризу і змушена водночас вирішувати безліч проблем: економічних, соціальних, екологічних.

Упродовж останніх трьох десятиліть в Україні було сформовано систему управління природоохоронною діяльністю, тобто з 60-х до початку 90-х років, коли було прийнято низку законодавчих актів з питань охорони навколишнього природного середовища.

Еколого-економічний механізм почав діяти з 1991 р., коли було введено в дію Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища", яким встановлювалися засади формування економічних механізмів природокористування та природоохоронної діяльності.

У подальшому розвиток цього механізму з різною мірою повноти здійснювався у розроблених відповідно до цього Закону земельному, водному, лісовому, законодавстві про надра, про охорону атмосферного повітря, постановах Кабінету Міністрів України та інших інструктивних і нормативно-методичних документах.

Вступивши у третє тисячоліття, в період бурхливого розвитку науково-технічного прогресу, виникнення новітніх технологій, людство постало перед серйозною загрозою свого фізичного винищення.

У зв'язку з цим перед сучасним суспільством постає складне завдання не тільки зберегти навколишнє середовище, а й запобігти негативним наслідкам господарської діяльності людини в майбутньому.

Надбанням сучасної цивілізації стали: значний приріст населення планети, інтенсифікація використання (а практично — хижацьке винищення) природних ресурсів планети, викиди і скиди екологічно небезпечних відходів виробництва, порушення екологічного балансу Землі. Людство перебуває на межі глобальної планетарної катастрофи.

Антропогенне і техногенне навантаження на природне середовище має комплексний, всеохоплюючий характер. Якщо взяти до уваги, наприклад, проблему забруднення атмосферного повітря, то вона має кілька аспектів — негативний вплив як на атмосферу, так і на її фізико-хімічні властивості, а саме: непередбачуваний наперед склад, неконтрольоване збільшення оксидів вуглецю, метану, фреонів та інших отруйних речовин і газів, що викликають кислотні дощі, руйнацію озонового шару та парниковий ефект.

На сьогодні людство створило вже понад 3000 нових, небезпечних домішок і хімічних речовин при виробництві необхідних для себе засобів виробництва і предметів першої необхідності. Значна частина цих речовин має штучне походження і не може бути залучена до біологічних циклів, а відтак — і знешкоджена природним шляхом.

Якщо обсяги виробництва в Україні скоротилися у кілька разів, обсяги забруднення зменшилися лише вдвічі. А це вже свідчить про погіршення ефективної роботи наявного природоохоронного обладнання, послаблення контролю за його роботою,

що може призвести (і призводить) до виникнення аварійних та інших надзвичайних ситуацій.

Не кращий стан справ і в галузі споживання водних ресурсів. На сьогодні в багатьох регіонах значною проблемою є дефіцит питної води. Вода потрібна практично кожній галузі народного господарства, зокрема сільському господарству. З розвитком промисловості і бурхливим науково-технічним прогресом значно зросло споживання прісної води, разом із цим різко збільшились і обсяги скидів у природні водоймища. Лише за останні 20 років обсяги скидів у водні ресурси в Україні зросли у 4,5 рази. Велика кількість забруднених стоків взагалі не проходить навіть попереднє очищення, ефективність очисних споруд незадовільна.

Статистика свідчить, що останні кілька десятиліть спостерігається бум у лісопереробній галузі. Ліси винищуються дуже швидкими темпами. Збільшення кількості надзвичайних подій, таких як зсуви ґрунтів, тільки підкреслюють значення лісів. Відомо, що одне доросле дерево здатне утримувати до 500 м³ ґрунтових вод. Зрозуміло, до чого може призвести (і призведе) знищення гірських лісів.

На тлі загальної деградації природного середовища чим далі виникають екологічні катастрофи, як правило, спричинені кількома факторами: стихійні природні явища (повені в Карпатах, які виникли не лише внаслідок надмірної кількості опадів, а й через вирубання лісу на схилах гір); неправильні технологічні рішення (аварія на ЧАЕС). Загальна кількість і частота локальних екологічних катастроф у світі впродовж другої половини ХХ ст. швидко збільшувались. Наприклад, з 1960 по 1970 р. їх було 14, а з 1980 по 1990 р. — уже 70! Зареєстровано техногенні землетруси, що виникають внаслідок виїмання гірських порід, видобутку газу, нафти, спорудження водосховищ, закачування (відкачування) стічних вод у пласти гірничих порід. Однак при цьому зауважимо, що головна небезпека для людства полягає не в окремих екологічних катастрофах, якими б трагічними не були їх наслідки, а в поступовій деградації природного середовища під впливом виробничої діяльності людини. Саме вона спричиняє такі серйозні планетарні явища, як глобальне потепління, кислотні дощі, втрата біологічної різноманітності середовища.

Отже, настав час критичного перегляду всіх напрямів діяльності суспільства. Суспільство повинно набути функціональної вагомості щодо біосфери, часткою якої воно є. Підкоритися законам біосфери — означає для людей стати необхідною для біосфери часткою.

Література

1. *Аграрное, земельное и экологическое право Украины* / Под ред. А. А. Погребного. — Харьков: Одиссей, 2000.
2. *Вернадский В. И.* Биосфера. — М.: Мысль, 1967.
3. *Водний кодекс України* // ВВР України. — 1995. — № 24.
4. *Закон України “Загальнодержавна Програма формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки”* // ВВР України. — 2000.
5. *Закон України “Про охорону атмосферного повітря”* // ВВР України. — 1992. — № 50.
6. *Закон України “Про екологічну експертизу”* // ВВР України. — 1995. — № 8.